Dosarul nr. 2a-4180/24 (2-24066687-02-2a-01112024)

D E C I Z I E

23 decembrie 2025 mun. Chişinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ

al Curții de Apel Centru

În componența:

Președintelui de complet, judecătorul Dimitriu Serghei

Judecătorilor Badan-Melnic Eleonora şi Gîrleanu Violeta

Grefierului Antoci Ana-Maria

a examinat în ședință publică apelurile declarate de Cîrhan Leonid, prin intermediul avocatului Croitor Alexei, și Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 23 septembrie 2024, în cauza civilă intentată în baza cererii de chemare în judecată depuse de Cîrhan Leonid, prin intermediul avocatului Croitor Alexei, către Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral.

a c o n s t a t a t:

1. În data de 18 iunie 2024 Cîrhan Leonid a depus cerere de chemare în judecată către Ministerul Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral.
2. Prin cererea de chemare în judecată Cîrhan Leonid a solicitat următoarele:
   - Constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Cîrhan Leonid în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal, cauză penală nr. *****;
   - încasarea din contul bugetului de stat al Republicii Moldova prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Cîrhan Leonid a prejudiciului moral în mărime de 250000 lei.
3. În susținerea cererii de chemare în judecată, reclamantul a indicat că pe 27 aprilie 2010 Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale a pornit cauza penală pe faptul escrocheriei, în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal. Totodată, acesta a

menționat că în aceeași zi a fost reținut, ulterior fiind recunoscut în calitate de bănuit și apoi de învinuit, iar în anul 2010 cauza penală a fost transmisă în instanța de judecată.

4. Reclamantul a susținut că, prin sentința Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, din 10 iunie 2013, a fost recunoscut vinovat în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal și condamnat la 10 ani închisoare, iar în temeiul art. 85 din Codul penal, la pedeapsa aplicată a fost adăugată parțial partea pedepsei neexecutate, fixate prin hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 29 martie 2010, fiindu-i stabilită pedeapsa definitivă de 10 ani și 3 luni închisoare, cu executarea acesteia în penitenciar de tip închis.
5. De asemenea, acesta a menționat că a contestat sentința la Curtea de Apel Chișinău, iar prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 4 decembrie 2015, apelurile au fost respinse ca nefondate. Împotriva deciziei instanței de apel au fost declarate recursuri ordinare, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 12 iulie 2016 acestea au fost admise, fiind casată parțial decizia în privința lui Cîrhan Leonid și Cîrhan Natalia și dispusă rejudecarea cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.
6. Totodată, reclamantul a specificat că, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 15 octombrie 2019, au fost respinse apelurile declarate în interesele inculpaților și a fost menținută sentința, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 23 martie 2021, au fost admise recursurile ordinare declarate de către inculpatul Cîrhan Leonid, fiind casată total decizia Curții de Apel Chișinău din 15 octombrie 2019 și dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.
7. În continuare, în acțiune s-a indicat că, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 18 mai 2022, au fost respinse apelurile declarate în numele inculpaților, cu menținerea sentinței fără modificări, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 26 octombrie 2023 au fost admise recursurile ordinare declarate de către inculpatul Cîrhan Leonid, fiind casată total decizia Curții de Apel Chișinău din 18 mai 2022 și dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.
8. Reclamantul a invocat că din 7 noiembrie 2023 cauza se află în procedura Curții de Apel Chișinău și că termenul de examinare a cauzei curge din 27 aprilie 2010 până în prezent. În acest context, a susținut că este încălcat termenul de examinare a cauzei penale prevăzut de legislația în vigoare, făcând trimitere și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia caracterul rezonabil al duratei procedurilor trebuie apreciat în

funcție de complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului, comportamentul autorităților și interesul reclamantului în litigiu.

9. În drept, reclamantul și-a întemeiat acțiunea pe prevederile art. 19, art. 20 și art. 259 din Codul de procedură penală, art. 2 alin. (1) și art. 5 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, art. 2036 și art. 2037 din Codul civil, precum și art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
10. *Prin referința depusă,* Ministerul Justiției a solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiată și a susținut, în esență, că în cauză nu este dovedită încălcarea dreptului reclamantului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral (fila dosarului 169-172).
11. În susținerea referinței, Ministerul Justiției a invocat datele raportului prezentat de Curtea de Apel Chișinău cu privire la mersul examinării cauzei penale și a arătat că o parte semnificativă a duratei procedurii a fost determinată de conduita inculpatului și a apărătorilor săi. Astfel, a indicat depunerea cererilor de amânare, solicitările de acordare a termenului pentru a face cunoștință cu materialele cauzei, formularea recursurilor împotriva încheierilor instanței, cererile de conexare a dosarelor, amânările motivate de boală, neprezentarea inculpatului la ședințe, lipsa apărătorilor, solicitarea efectuării expertizei în domeniul radiocomunicațiilor, precum și exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor pronunțate.
12. Totodată, reprezentantul Ministerului Justiției a susținut că o altă parte a amânărilor a fost generată de circumstanțe obiective ce țin de activitatea instanțelor de judecată, fără ca acestea să echivaleze, prin ele însele, cu o încălcare a termenului rezonabil. În acest sens, a făcut trimitere la redistribuirea cauzei altor judecători, demisia unor judecători, imposibilitatea formării completului de judecată, abținerea și admiterea abținerii unor judecători, numirea unor judecători în alte funcții, concediile medicale, participarea judecătorilor la seminare sau la alte activități instituționale, precum și la reluarea cercetării judecătorești în situațiile în care a intervenit schimbarea completului de judecată.
13. Poziția Ministerului Justiției relevă că, raportat la natura acuzației formulate în cauza penală, examinarea acesteia presupune o cercetare sub toate aspectele, completă și

obiectivă, fiind vorba despre o cauză calificată de acesta ca având un grad de complexitate sporit. De asemenea, a susținut că asemenea cauze nu fac parte dintre cele care, potrivit Codului de procedură penală, se examinează de urgență și în mod prioritar, astfel încât durata procedurii urmează a fi apreciată în funcție de complexitatea procesului, de comportamentul părților, de dificultatea dezbaterilor, de aglomerarea rolului instanței și de exercitarea căilor de atac.

14. În continuare, Ministerul Justiției a susținut că nu există perioade de inactivitate inexplicabilă imputabile exclusiv instanțelor judecătorești și că autoritățile judiciare au acționat cu bună-credință și cu diligență suficientă pentru examinarea cauzei. În același context, s-a invocat că reclamantul nu a formulat cereri de accelerare a examinării cauzei penale și a apreciat că acesta ar fi acceptat tacit acțiunile întreprinse pe parcursul procesului, pentru ca ulterior să invoce existența unei pretinse încălcări a termenului rezonabil.
15. Referitor la pretenția de reparare a prejudiciului moral, Ministerul Justiției a susținut că suma de 250000 lei nu este argumentată și nici dovedită prin probe pertinente, concludente și verosimile. A arătat că reclamantul nu a demonstrat existența unor suferințe fizice sau psihice, gravitatea și persistența acestora, consecințe asupra vieții familiale, sociale sau profesionale ori alte împrejurări concrete care să justifice acordarea despăgubirilor solicitate, apreciind că pretenția formulată are un caracter declarativ, excesiv și iluzoriu.
16. De asemenea, Ministerul Justiției a invocat că aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii trebuie făcută prin prisma criteriilor dezvoltate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și anume complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului, comportamentul autorităților și importanța litigiului pentru persoana interesată. În susținerea poziției sale a făcut trimitere la hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Frydlender împotriva Franței*, precum și la practică judiciară națională, susținând că, în circumstanțele speței, nu sunt întrunite condițiile pentru constatarea încălcării dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil și nici pentru acordarea vreunei despăgubiri morale.

Poziția instanței de fond

17. Prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 23 septembrie 2024, acțiunea a fost admisă parțial. Instanța a constatat încălcarea dreptului reclamantului Cîrhan Leonid la

judecarea în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Cîrhan Leonid în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal, cauză penală nr. *****. Totodată, s-a dispus încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Cîrhan Leonid, a prejudiciului moral în mărime de 70000 lei, iar în rest acțiunea, în partea ce ține de repararea prejudiciului moral în cuantumul solicitat, a fost respinsă ca neîntemeiată.

18. În motivarea soluției sale, instanța de fond a reținut că procedura de reparare a prejudiciului cauzat de încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale este reglementată de Legea nr. 87/2011 și că rezonabilitatea duratei procedurilor se apreciază în funcție de circumstanțele cauzei, printr-o evaluare globală, cu aplicarea criteriilor dezvoltate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și anume complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului, conduita autorităților competente, precum și importanța cauzei pentru reclamant.
19. Instanța de fond a reținut că în speță obiectul litigiului l-a constituit pretinsa încălcare a dreptului reclamantului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Cîrhan Leonid în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal. S-a constatat că această cauză penală s-a aflat pe rolul instanțelor judecătorești naționale începând cu 7 iunie 2010 – data remiterii dosarului spre examinare în prima instanță și până la 18 iunie 2024 – data depunerii cererii de chemare în judecată întemeiate pe Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, fără ca până la acel moment să fi fost adoptată o soluție definitivă și irevocabilă. Prin urmare, instanța a reținut că durata totală a examinării cauzei penale a constituit aproximativ 14 ani.
20. Totodată, instanța de fond a apreciat că, deși cauza penală prezenta un anumit grad de complexitate, inclusiv prin participarea mai multor inculpați și prin volumul actelor procesuale supuse examinării, această împrejurare nu putea justifica, prin ea însăși, durata excesivă a procedurii. Instanța a reținut că termenul îndelungat de examinare a fost determinat nu doar de comportamentul părților, care a generat anumite amânări, ci și de faptul că dosarul a fost transmis de trei ori spre rejudecare, aspect reținut în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului ca indicând o deficiență serioasă în administrarea procesului judiciar.
21. Instanța de fond a mai subliniat că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului remiterea repetată a cauzei spre reexaminare este privită ca un indiciu al existenței unor carențe în funcționarea sistemului judiciar, întrucât asemenea măsuri sunt, de regulă,

consecința erorilor comise de instanțele inferioare. Din această perspectivă, instanța a apreciat că durata de aproximativ 14 ani depășește în mod vădit exigența termenului rezonabil.

22. Subsecvent, instanța a considerat că importanța cauzei pentru reclamant era una evidentă, întrucât acesta avea calitatea de inculpat într-un proces penal care nu fusese finalizat printr-o hotărâre irevocabilă. Tot din această perspectivă, instanța a apreciat critic argumentele formulate de Ministerul Justiției, reținând că obligația asigurării respectării termenului rezonabil la judecarea cauzei revine instanțelor de judecată, iar durata excesivă a procedurii nu poate fi pusă exclusiv în sarcina reclamantului.
23. Pornind de la aceste considerente, instanța de fond a concluzionat că dreptul reclamantului la judecarea cauzei penale în termen rezonabil a fost încălcat pentru perioada 7 iunie 2010 – 18 iunie 2024, motiv pentru care capătul de cerere privind constatarea încălcării a fost întemeiat.
24. În ceea ce privește repararea prejudiciului moral, instanța a reținut că cuantumul despăgubirii urmează a fi stabilit potrivit criteriului echității, astfel încât suma acordată să reprezinte o satisfacție echitabilă și rezonabilă, cu efect compensatoriu, fără a constitui nici o sumă excesivă pentru stat, nici un venit nejustificat pentru reclamant. Ținând seama de durata procedurii, de miza cauzei pentru reclamant, de comportamentul părților și de reperele desprinse din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, instanța a apreciat că suma de 70000 lei constituie o reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit, iar diferența dintre suma solicitată de 250000 lei și suma acordată urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

Poziția apelantului Ministerul Justiției

25. Ministerul Justiției, nefiind de acord cu hotărârea instanței de fond, pe 27 septembrie 2024 a depus cerere de apel, solicitând casarea hotărârii judecătorești și emiterea unei noi hotărâre de respingere a acțiunii.
26. În susținerea apelului, Ministerul Justiției a invocat temeiurile prevăzute de art. 386 alin. (1) lit. a), c) și d) din Codul de procedură civilă, susținând că circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei nu au fost constatate și elucidate pe deplin, că concluziile instanței de

fond contravin circumstanțelor cauzei, precum și că normele de drept material și procedural au fost încălcate sau aplicate eronat.

27. În motivarea apelului, Ministerul Justiției a susținut că hotărârea primei instanțe este neîntemeiată, insuficient motivată și pronunțată fără examinarea deplină a tuturor circumstanțelor de fapt și de drept relevante pentru soluționarea cauzei. A arătat că instanța de fond nu a dat un răspuns efectiv obiecțiilor formulate de pârât și nu a explicat suficient de clar de ce a considerat încălcat dreptul reclamantului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, în condițiile în care cauza penală avea un grad sporit de complexitate.
28. Totodată, Ministerul Justiției a invocat că instanța de fond a aplicat și interpretat eronat prevederile Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, precum și principiile desprinse din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. În acest sens, Ministerul Justiției a susținut că, la aprecierea termenului rezonabil, instanța trebuia să țină seama de complexitatea cauzei, de comportamentul participanților la proces, de miza cauzei pentru reclamant și de circumstanțele obiective care au influențat desfășurarea procedurii, iar nu să rețină în mod formal doar durata totală a examinării.
29. Ministerul Justiției a arătat că dosarul penal în privința lui Cîrhan Leonid avea un caracter complex, inclusiv prin natura acuzației formulate în baza art. 190 alin. (5) din Codul penal, prin existența mai multor inculpați, prin volumul probatoriului și prin necesitatea examinării cauzei sub toate aspectele. A susținut că durata procedurii nu poate fi imputată exclusiv autorităților, deoarece o parte importantă a acesteia a fost determinată de conduita inculpatului și a apărătorilor săi, care au formulat cereri de amânare, recursuri, cereri de conexare, solicitări de efectuare a expertizelor, au lipsit de la unele ședințe sau au contribuit în alt mod la prelungirea procedurii.
30. De asemenea, apelantul a invocat că o altă parte a duratei procesului a fost determinată de circumstanțe obiective, precum imposibilitatea formării completului de judecată, redistribuirea cauzei, schimbarea judecătorilor, demisia sau abținerea acestora, concediile, participarea judecătorilor la alte activități instituționale, precum și alte împrejurări administrative sau procedurale. În opinia Ministerului Justiției, aceste circumstanțe nu pot fi calificate, prin ele însele, drept dovadă a încălcării dreptului la judecarea cauzei în termen

rezonabil, atât timp cât instanțele au acționat în limitele procedurii legale și au asigurat respectarea drepturilor procesuale ale participanților.

31. Ministerul Justiției a susținut că instanța de fond a apreciat greșit efectul rejudecărilor dispuse în cauza penală, invocând că procedurile de exercitare a căilor de atac și rejudecările succesive nu puteau fi imputate automat statului drept perioade de tergiversare nejustificată. În acest context, Ministerul Justiției a arătat că fondul cauzei penale a fost soluționat încă în anul 2013 în instanța de fond, iar continuarea procedurii a fost determinată de dezacordul inculpatului cu soluțiile pronunțate și de exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac.
32. Cu referire la prejudiciul moral, Ministerul Justiției a susținut că instanța de fond a dispus încasarea sumei de 70000 lei fără a exista probe suficiente care să confirme existența și întinderea unui asemenea prejudiciu. A arătat că reclamantul nu a demonstrat în ce constau concret suferințele pretinse, care sunt consecințele produse asupra vieții sale personale, sociale sau profesionale și prin ce probe se justifică acordarea unei despăgubiri bănești. În opinia apelantului, acțiunea reclamantului urmărea un interes exclusiv pecuniar, iar nu repararea unui prejudiciu real și dovedit.
33. În concluzie, Ministerul Justiției a susținut că în cauză nu au fost întrunite condițiile pentru constatarea încălcării dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil și nici pentru acordarea unei satisfacții echitabile cu titlu de prejudiciu moral. Din aceste motive, Ministerul Justiției a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe și respingerea integrală a cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată.

Poziția apelantului Cîrhan Leonid

34. Cîrhan Leonid, nefiind de acord cu hotărârea instanței de fond, pe 27 septembrie 2024 a depus cerere de apel, solicitând casarea parțială a hotărârii judecătorești cu emiterea unei noi hotărâre de admitere integrală a acțiunii.
35. În susținerea cererii de apel, Cîrhan Leonid a invocat că hotărârea instanței de fond este neîntemeiată în partea ce ține de cuantumul prejudiciului moral acordat. Acesta a susținut că suma de 70000 lei, încasată cu titlu de prejudiciu moral, este inechitabilă și nu corespunde gravității încălcării constatate de instanța de fond, motiv pentru care a solicitat

majorarea despăgubirii până la suma de 250000 lei, astfel cum a fost cerută prin acțiunea civilă.

36. În argumentarea acestei poziții, apelantul a arătat că instanța de fond a constatat în mod corect existența unei încălcări a dreptului său la judecarea cauzei penale într-un termen rezonabil, însă a apreciat eronat întinderea compensației ce i se cuvine. A menționat că procedura penală a fost pornită pe 27 aprilie 2010, iar cauza se află pe rolul instanțelor naționale de aproximativ 14 ani, fără a exista o hotărâre definitivă și irevocabilă, ceea ce, în opinia sa, constituie o încălcare evidentă a exigenței termenului rezonabil.
37. Totodată, Cîrhan Leonid a invocat că până la momentul declarării apelului executase deja pedeapsa de 10 ani închisoare stabilită prin sentința Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, din 10 iunie 2013, deși acea sentință nu devenise definitivă, iar apelurile împotriva acesteia continuau să fie examinate de Curtea de Apel Chișinău. Din această perspectivă, apelantul a susținut că intensitatea atingerii aduse drepturilor sale este una deosebită, întrucât durata excesivă a procedurii penale s-a produs în contextul executării efective a unei pedepse privative de libertate.
38. De asemenea, apelantul a arătat că, potrivit Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, odată constatată încălcarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, instanța este obligată să acorde o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral cauzat. În acest sens, el a invocat și prevederile Codului civil referitoare la repararea prejudiciului moral, susținând că despăgubirea trebuie determinată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului, de circumstanțele în care acesta a fost cauzat, precum și de măsura în care suma acordată poate aduce o satisfacție echitabilă persoanei vătămate.
39. În continuare, apelantul a făcut trimitere la art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, arătând că rezonabilitatea duratei procedurilor se apreciază în raport cu complexitatea cauzei, comportamentul părților, conduita autorităților și interesul persoanei vizate în litigiu. În opinia sa, tocmai aceste criterii confirmă că suma acordată de instanța de fond nu reflectă în mod adecvat consecințele încălcării constatate.
40. Cîrhan Leonid a susținut că aprecierea prejudiciului moral trebuie realizată în baza principiului echității, fără a impune reclamantului o probă rigidă a suferințelor morale, acestea urmând a fi apreciate în mod individual în fiecare cauză. Totodată, s-a invocat

necesitatea unificării practicii judiciare naționale în materia acordării despăgubirilor morale și a făcut trimitere la reperele desprinse din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la satisfacția echitabilă acordată pentru încălcarea articolului 6 din Convenție.

41. În concluzie, apelantul a susținut că, raportat la durata excesivă a procedurii penale, la faptul executării unei pedepse privative de libertate în lipsa unei hotărâri definitive, precum și la gravitatea atingerii aduse dreptului său la un proces echitabil, suma de 70000 lei nu reprezintă o compensație suficientă și echitabilă, motiv pentru care a solicitat admiterea apelului și încasarea integrală a sumei de 250000 lei cu titlu de prejudiciu moral.
42. *În privința cererii de apel depuse de Ministerul Justiției*, Cîrhan Leonid a solicitat respingerea apelului ca neîntemeiat și menținerea hotărârii instanței de fond în partea în care s-a constatat încălcarea dreptului său la judecarea cauzei penale într-un termen rezonabil. În susținerea acestei poziții, acesta a arătat că hotărârea primei instanțe este legală și întemeiată sub aspectul constatării încălcării, fiind bazată pe analiza duratei totale a procedurii și pe criteriile prevăzute de Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, de legislația procesual penală și de art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
43. Cîrhan Leonid, în calitate de intimat, a susținut că instanța de fond a reținut în mod corect că dosarul penal s-a aflat pe rolul instanțelor judecătorești naționale începând cu 7 iunie 2010 și până la data depunerii acțiunii, 18 iunie 2024, fără să existe o hotărâre definitivă și irevocabilă, astfel încât durata examinării a constituit aproximativ 14 ani. De asemenea, Cîrhan Leonid a reiterat că pe durata examinării cauzei penale a executat pedeapsa de 10 ani și 3 luni închisoare stabilită prin sentința Judecătoriei Centru, municipiul Chișinău, din 10 iunie 2013, deși cauza penală nu a fost finalizată printr-o hotărâre definitivă. În opinia sa, această împrejurare confirmă importanța deosebită a cauzei pentru persoana sa și gravitatea consecințelor generate de durata excesivă a procedurii.
44. Intimatul a mai precizat că prima instanță a aplicat corect prevederile Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, reținând că sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil și a lipsei prejudiciului moral revenea Ministerului Justiției. În acest context, a susținut că argumentele apelantului nu răstoarnă concluzia instanței de fond,

potrivit căreia durata excesivă a nefinalizării cauzei penale a încălcat dreptul său la un proces echitabil.

45. Prin urmare, Cîrhan Leonid a susținut că hotărârea instanței de fond este corectă sub aspectul constatării încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și că motivele invocate de Ministerul Justiției în apel nu justifică casarea acesteia.

Legislația relevantă

46. Art. 357 din Codul de procedură civilă

Hotărîrile susceptibile de apel pot fi atacate, pînă a rămîne definitive, în instanţă de apel care, în baza materialelor din dosar şi a celor prezentate suplimentar, verifică corectitudinea constatării circumstanţelor de fapt ale cauzei, a aplicării şi interpretării normelor de drept material, precum şi respectarea normelor de drept procedural, la judecarea cauzei în primă instanţă.

47. Art. 373 din Codul de procedură civilă

(1) Instanţa de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referinţelor şi obiecţiilor înaintate, legalitatea şi temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce priveşte constatarea circumstanţelor de fapt şi aplicarea legii în primă instanţă.

(2) În limitele apelului, instanţa de apel verifică circumstanţele şi raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanţe, precum şi cele care nu au fost stabilite, dar care au importanţă pentru soluţionarea cauzei, apreciază probele din dosar şi cele prezentate suplimentar în instanţă de apel de către participanţii la proces.

(3) În cazul în care motivarea apelului nu cuprinde argumente sau dovezi noi, instanţa de apel se pronunţă în fond, numai în temeiul celor invocate în primă instanţă.

(5) Instanţa de apel este obligată să se pronunţe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

(6) Apelantului nu i se poate crea în propria cale de atac o situaţie mai dificilă decît aceea din hotărîrea atacată cu apel, cu excepţia cazurilor când consimte şi când hotărîrea este atacată şi de alţi participanţi la proces.

48. Art. 385 din Codul de procedură civilă

Instanţa de apel, după ce judecă apelul, este în drept:

a) să respingă apelul şi să menţină hotărîrea primei instanţe;

b) să admită apelul şi să modifice hotărîrea primei instanţe;

c) să admită apelul şi să caseze integral sau parţial hotărîrea primei instanţe, emiţând o nouă hotărîre;

d) să admită apelul, să caseze integral hotărîrea primei instanţe şi să trimită cauza spre rejudecare în primă instanţă doar în cazul în care s-au încălcat temeiurile prevăzute la art. 388 alin.(1) lit. d) şi i). La solicitarea participanţilor la proces, instanţa de apel poate trimite cauza spre rejudecare în prima instanță doar o singură dată, în cazul prevăzut la art. 388 alin. (1) lit. b);

e) să admită apelul şi să caseze integral sau parţial hotărîrea primei instanţe, dispunând încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol dacă există temeiurile prevăzute la art. 265 şi 267.

49. Art. 386 din Codul de procedură civilă

(1) Hotărîrea primei instanţe se casează sau se modifică de instanţa de apel dacă:

a) circumstanţele importante pentru soluţionarea cauzei nu au fost constatate şi elucidate pe deplin;

b) circumstanţele importante pentru soluţionarea cauzei, pe care prima instanţă le consideră constatate, nu au fost dovedite cu probe veridice şi suficiente;

c) concluziile primei instanţe, expuse în hotărîre, sînt în contradicţie cu circumstanţele cauzei;

d) normele de drept material sau normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat.

(2) O hotărîre legală în fond nu poate fi casată numai din motive formale.

50. Art. 387 din Codul de procedură civilă

Se consideră că normele de drept material sînt încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanţa judecătorească:

a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;

b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;

b^1) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;

c) a interpretat eronat legea;

d) a aplicat eronat analogia legii sau analogia dreptului.

51. Art. 388 din Codul de procedură civilă

(1) Hotărîrea primei instanţe urmează a fi casată, independent de argumentele cererii de apel, dacă:

a) cauza a fost judecată de un complet de judecată compus ilegal;

b) cauza a fost judecată de instanţă în absenţa unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data şi ora şedinţei de judecată;

c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile cu privire la limba procesului;

d) instanţa a soluţionat problema drepturilor unor persoane neantrenate în proces;

f) hotărîrea nu este semnată de judecător sau de cineva din judecători ori hotărîrea este semnată nu de acel judecător sau de acei judecători care sînt menţionaţi în hotărîre;

g) în dosar lipseşte procesul-verbal al şedinţei de judecată;

h) în dosar lipseşte procesul-verbal privind efectuarea unui act procedural;

i) cauza a fost examinată cu încălcarea competenţei jurisdicţionale.

(2) Săvîrşirea altor încălcări decît cele consemnate la alin.(1) constituie temeiul casării hotărîrii numai dacă ele au dus sau au putut duce la soluţionarea eronată a cauzei.

52. Art. 1 din Legea nr. 87/2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătorești (în continuare Legea 87/2011)

(1) Scopul prezentei legi este crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei şi a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti.

(2) Aplicarea şi interpretarea termenilor din prezenta lege se fac prin prisma legislaţiei naţionale, a prevederilor Convenţiei europene pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului.

53. Art. 2 alin. (1) – (3), (6) și (7) din Legea nr. 87/2011

(1) Orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti poate adresa în instanţă de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări şi repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condiţiile stabilite de prezenta lege şi de legislaţia procesuală civilă.

(2) Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant).

(3) Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti se repară indiferent de vinovăţia instanţei de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărîrilor judecătoreşti sau a instituţiei de stat debitoare.

(6) Mărimea reparaţiei prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti se stabileşte de instanţa de judecată în fiecare caz în parte, în funcţie de circumstanţele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum şi de pretenţiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanţei de judecată şi a autorităţilor relevante, de durata încălcării şi de importanţa procesului pentru reclamant.

(7) Organul care reprezintă statul în instanţă de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiţiei.

54. Art. 4 alin. (1) și (2) din Legea nr. 87/2011

(1) Sarcina probaţiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătoreşti şi a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiţiei, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare şi suportarea costurilor şi cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

(2) Instanţa de judecată care examinează în fond cauza, organul de urmărire penală, autoritatea implicată în proces sau, după caz, executorul judecătoresc ori autoritatea responsabilă de executarea hotărîrii judecătoreşti prezintă Ministerului Justiţiei un raport motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil şi, după caz, dosarul sau o copie de pe dosar.

55. Art. 16 alin. (5) din Codul penal (valabil la data pornirii urmăririi penale)

(5) Infracţiuni deosebit de grave se consideră infracţiunile săvîrşite cu intenţie pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen ce depăşeşte 12 ani.

56. Art. 190 din Codul penal (valabil la data pornirii urmării penale)

(1) Escrocheria, adică dobîndirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înşelăciune sau abuz de încredere, se pedepseşte cu amendă în mărime de la 200 la 500 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 120 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Escrocheria săvîrşită: b) de două sau mai multe persoane; c) cu cauzarea de daune în proporţii considerabile; d) cu folosirea situaţiei de serviciu se pedepseşte cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

(3) Escrocheria săvîrşită de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală se pedepseşte cu închisoare de la 4 la 8 ani cu (sau fără) amendă în mărime de la 1000 la 3000 unităţi convenţionale.

(4) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3) săvîrşite în proporţii mari se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(5) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3) săvîrşite în proporţii deosebit de mari se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

57. Art. 20 din Codul de procedură penală

(1) Urmărirea penală şi judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

(2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluţionare a cauzei penale sînt:

1) complexitatea cazului;

2) comportamentul participanţilor la proces;

3) conduita organului de urmărire penală şi a instanţei de judecată;

3^{1}) importanţa procesului pentru cel interesat;

4) vîrsta de pînă la 18 ani a victimei.

(3) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile de corupție, cele conexe actelor de corupție, a cauzelor penale în care sunt persoane aflate în arest, precum și minori se fac de urgență și în mod prioritar.

(4) Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului – de către instanţa respectivă.

58. Art. 2036 alin. (1) și (3) din Codul civil

(1) În cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege, instanţa de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparaţia prejudiciului prin plata de despăgubiri.

(3) Reparaţia prejudiciului moral se face şi în lipsa vinovăţiei autorului, faptei ilicite în cazul în care prejudiciul este cauzat prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a arestului preventiv sau a declaraţiei scrise de a nu părăsi localitatea, aplicarea ilegală în calitate de sancţiune administrativă a arestului , muncii neremunerate în folosul comunităţii şi în alte cazuri prevăzute de lege.

59. Art. 2037 din Codul civil

(1) Mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate.

(2) Caracterul și gravitatea prejudiciului moral le apreciază instanța de judecată, luînd în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, restrîngerea posibilităților de viață familială și socială, precum și statutul social al persoanei vătămate.

(3) La determinarea despăgubirii, instanța de judecată va tinde să acorde o despăgubire care, pe de o parte, are o mărime comparabilă cu cea acordată în mod obișnuit în împrejurări similare și, pe de altă parte, ia în cont particularitățile cazului.

Motivarea instanței de apel

60. Examinând, cererile de apel înaintate de apelanții Ministerul Justiției și Cîrhan Leonid, precum și materialele dosarului, prin prisma celor constatate de instanța de fond, Colegiul

judiciar stabilește că urmează să respingă cererile de apel și să mențină hotărârea primei instanțe.

61. Raportând actele dosarului la cele stabilite de instanța de fond, Colegiul judiciar constată că circumstanțele esențiale pentru soluționarea cauzei au fost stabilite complet și corect și sunt confirmate prin probele administrate, în special prin raportul motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil, prin actele procesuale anexate la dosar, precum și prin hotărârile judecătorești pronunțate succesiv în cauza penală de învinuire a lui Cîrhan Leonid. Prin urmare, Colegiul nu constată incidența temeiurilor prevăzute de art. 386 alin. (1) lit. a)–c) din Codul de procedură civilă, iar din perspectiva lit. d), criticile apelanților sunt neîntemeiate pentru considerentele expuse în continuare.
62. Astfel, instanța de fond a determinat corect perioada relevantă a judecării cauzei penale, examinată din perspectiva art. 20 din Codul de procedură penală și a Legii nr. 87/2011 și anume intervalul cuprins între 7 iunie 2010, data remiterii cauzei penale spre examinare Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, și 18 iunie 2024, data depunerii cererii de chemare în judecată întemeiate pe Legea nr. 87/2011. Colegiul reține că până la această din urmă dată cauza penală nu fusese soluționată printr-o hotărâre irevocabilă, astfel încât perioada relevantă a fost stabilită în mod legal și corect de prima instanță.
63. Totodată, instanța de fond a stabilit în mod corect și principalele repere procesuale ale cauzei penale și anume că după sentința pronunțată de Judecătoria Centru, mun. Chișinău, pe 10 iunie 2013, cauza a parcurs în mod repetat fazele controlului judiciar, fiind dispuse 3 rejudecări de către instanța supremă. Aceste împrejurări rezultă nemijlocit din deciziile Curții Supreme de Justiție din 12 iulie 2016, 23 martie 2021 și 26 octombrie 2023 și confirmă caracterul prelungit al procedurii.
64. Totodată, Colegiul reține că instanța de fond a apreciat corect și împrejurările obiective care au influențat desfășurarea examinării cauzei și anume necesitatea reconfigurării completelor de judecată, imposibilitatea formării completului în anumite perioade, redistribuirea cauzei, schimbarea judecătorilor, precum și alte impedimente de ordin organizatoric reflectate în raportul motivat. Aceste elemente relevă existența unei cauze penale cu un anumit grad de dificultate procedurală, însă, așa cum corect a reținut prima instanță, ele nu înlătură obligația statului de a asigura examinarea cauzei într-un termen rezonabil.

65. *Sub aspectul rezonabilității duratei procedurii,* Colegiul judiciar reține că instanța de fond a aplicat corect criteriile legale și jurisprudențiale. Din analiza motivelor hotărârii atacate rezultă că instanța de fond nu s-a limitat la constatarea abstractă a duratei totale a procedurii, ci a examinat cauza prin prisma complexității acesteia, a conduitei participanților, a conduitei autorităților și a mizei procesului pentru reclamant, în corespundere cu art. 20 din Codul de procedură penală și art. 2 alin. (6) din Legea nr. 87/2011.
66. *Referitor la complexitatea cauzei*, Colegiul constată că instanța de fond a avut în vedere, în mod just, faptul că dosarul penal privea o acuzație în baza art. 190 alineatul (5) din Codul penal, cu participarea mai multor inculpați și cu administrarea unui probatoriu amplu. Totuși, complexitatea cauzei nu poate justifica, prin ea însăși, o durată a procedurii de aproximativ 14 ani în lipsa unei soluții definitive și irevocabile, cu atât mai mult cu cât cauza a fost trimisă în mod repetat spre rejudecare. În mod întemeiat a reținut instanța de fond că repetarea unor asemenea procedee este relevantă la aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii.
67. *În ceea ce privește comportamentul părților,* Colegiul judiciar determină că prima instanță a apreciat corespunzător că reclamantului nu îi poate fi imputată în mod exclusiv tergiversarea examinării cauzei. Chiar dacă din materialele cauzei rezultă că au existat cereri de amânare, căi de atac și alte demersuri procesuale formulate de inculpat și de apărătorii acestuia, asemenea mijloace procesuale reprezintă exercitarea drepturilor de apărare și nu pot fi transformate, în mod automat, într-un argument suficient pentru a exonera autoritățile de obligația de a asigura examinarea cauzei într-un termen rezonabil. Or, potrivit art. 2 alin. (2) din Legea nr. 87/2011, reparația este exclusă doar dacă încălcarea este imputabilă exclusiv reclamantului, situație care nu a fost dovedită în prezenta cauză.
68. *Cu referire la conduita autorităților,* Colegiul judiciar constată că durata examinării cauzei a fost influențată în mod semnificativ de împrejurări ce țin de funcționarea sistemului judiciar, inclusiv de rejudecările succesive dispuse în cauză. Instanța de fond a stabilit în mod adecvat că obligația asigurării respectării termenului rezonabil la judecarea cauzei revine instanței de judecată, iar deficiențele de organizare, schimbările de complet și remiterea repetată a cauzei spre reexaminare nu pot fi opuse persoanei ca justificare suficientă a duratei excesive a procedurii.

69. *Sub aspectul mizei pentru persoana interesată,* Colegiul conchide că aprecierea instanței de fond a fost una argumentată și elocventă în privința importanței cauzei pentru reclamant. Acesta avea calitatea de inculpat într-o cauză penală gravă, iar, potrivit susținerilor sale, a executat pedeapsa privativă de libertate aplicată prin sentința din 10 iunie 2013, deși cauza penală nu a fost finalizată printr-o hotărâre irevocabilă. În aceste condiții, interesul reclamantului în soluționarea cauzei într-un termen rezonabil era unul major, aspect care nu poate fi pus la îndoială în mod rezonabil.
70. Colegiul judiciar apreciază ca neîntemeiate criticile formulate de Ministerul Justiției referitoare la pretinsa motivare insuficientă a hotărârii primei instanțe. Din conținutul hotărârii atacate rezultă că instanța de fond a expus în mod clar situația de fapt, normele de drept aplicabile, criteriile de apreciere a termenului rezonabil și motivele pentru care a constatat încălcarea dreptului reclamantului.
71. Tot astfel, Colegiul constată că sunt neîntemeiate și criticile formulate de Cîrhan Leonid *cu privire la cuantumul despăgubirii morale*. Instanța de fond a stabilit în mod echitabil suma de 70000 lei, raportând-o la durata procedurii, la importanța cauzei pentru reclamant, la împrejurarea că durata excesivă nu poate fi imputată exclusiv autorităților, așa cum nu poate fi pusă exclusiv pe seama reclamantului, precum și la necesitatea menținerii unui just echilibru între gravitatea atingerii suferite și caracterul rezonabil al despăgubirii. În același timp, instanța de fond a avut în vedere principiul compensării echitabile, potrivit căruia despăgubirea acordată nu trebuie să constituie un folos nejustificat pentru persoana lezată și nici să fie vădit disproporționată în raport cu natura și intensitatea suferințelor morale suportate.
72. Prin urmare, Colegiul judiciar reține că apelanții nu au demonstrat existența temeiurilor de casare prevăzute de art. 386 alin. (1) lit. a)–d) din Codul de procedură civilă. Dimpotrivă, din hotărârea atacată rezultă că instanța de fond a stabilit corect circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, a apreciat probele pertinente și concludente și a aplicat în mod corect criteriile de evaluare a termenului rezonabil potrivit Legii nr. 87/2011, prin prisma complexității cauzei, a comportamentului părților, a conduitei autorităților și a importanței cauzei pentru reclamant.
73. Colegiul judiciar reține că prin prezenta decizie au fost examinate principalele argumente dezvoltate de părți în apelurile depuse, inclusiv cele referitoare la existența încălcării

dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil, la influența complexității cauzei și a conduitei participanților asupra duratei procedurii, precum și la caracterul echitabil al cuantumului prejudiciului moral acordat. Argumentele care nu au fost analizate distinct nu sunt de natură să schimbe soluția adoptată, fiind acoperite de considerentele expuse *supra*.

74. În concluzie, Colegiul judiciar reține că hotărârea instanței de fond este legală și întemeiată, întrucât aceasta a stabilit corect circumstanțele de fapt relevante, a apreciat probele în ansamblul lor și a aplicat adecvat normele de drept material și procedural incidente. Argumentele apelanților nu răstoarnă constatările esențiale ale primei instanțe și nu justifică modificarea ori casarea hotărârii atacate, motiv pentru care apelurile urmează a fi respinse, iar hotărârea menținută.
75. În conformitate cu prevederile art. 385 lit. a), art. 389-390 Cod de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios administrativ al Curții de Apel Centru

d e c i d e:

Se respinge apelul declarat de Cîrhan Leonid, prin intermediul avocatului Croitor Alexei.

Se respinge apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se menține hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 23 septembrie 2024, pronunțată în cauza civilă intentată în baza cererii de chemare în judecată depuse de Cîrhan Leonid, prin intermediul avocatului Croitor Alexei, către Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu privire la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral.

Decizia este definitivă din momentul emiterii, dar poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție, în termen de două luni de la data comunicării deciziei integrale, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele de complet, judecătorul Dimitriu Serghei

Judecătorii Badan-Melnic Eleonora

Gîrleanu Violeta